

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2ObdoV/11/2019
Identifikačné číslo spisu: 7010234443
Dátum vydania rozhodnutia: 11.12.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Katarína Pramuková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:7010234443.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Kataríny Pramukovej a členiek senátu JUDr. Aleny Prieceleovej, JUDr. Viery Pepelovej, Ľubomíry Kúdelovej a JUDr. Gabriely Mederovej v spore žalobcu: Bratislavské tlačiarne, akciová spoločnosť, so sídlom Prístavná 1, Bratislava, IČO: 17 336 414, zastúpeného advokátom JUDr. Františkom Kočkom, so sídlom Timonova 13, Košice, proti žalovanej: doc. Ing. Alexandra Chapčáková, PhD., so sídlom Mirka Nešpora 11, Prešov, správkyňa konkurznej podstaty úpadcu BIANCO NEGRO HOLDING, spol. s r.o., v likvidácii, so sídlom Pražská 2, Košice, IČO: 31 338 429, zastúpenej advokátom JUDr. Miroslavom Katunským, so sídlom Floriánska 16, Košice, o určenie existencie právneho vzťahu, vedenom na Krajskom súde v Košiciach pod sp. zn. 5Cbi/6/2010, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. februára 2019, sp. zn. 2Obo/4/2017, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. februára 2019, sp. zn. 2Obo/4/2017 m e n í tak, že rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 11. mája 2016, č. k. 5Cbi/6/2010-84 potvrdzuje.

II. Žalobca má voči žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

III. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Košiciach z 1. apríla 2019, č. k. 5Cbi/6/2010-136 zrušuje.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 11. mája 2016, č. k. 5Cbi/6/2010-84 I. určil, že právny vzťah založený zmluvou o nájme k pozemku zo dňa 29. januára 1998 uzatvorenou medzi prenajímateľom Bratislavské tlačiarne, a. s., IČO: 17 336 414, Prístavná 1, Bratislava, zapísaným v Obchodnom registri Okresného súdu Bratislava I v oddiele Sa, vložka číslo 571/B a nájomcom BIANCO NEGRO HOLDING, spol. s r. o. v likvidácii v konkurze, IČO: 31 338 429, so sídlom Pražská 2, Košice, zapísaným v Obchodnom registri Okresného súdu Košice I, oddiel Sro, vložka č. 13562/V, trvá aj po 31. máji 2010, II. v prevyšujúcej časti žalobu zamietol a III. uložil

žalovanému povinnosť nahradiť žalobcovi trovy konania vo výške 459,07 eur na účet jeho právneho zástupcu do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

2. V odôvodnení rozsudku krajský súd uviedol, že žalobca preukázal existenciu naliehavého právneho záujmu na podaní určovacej žaloby, pretože rozhodnutie o predmete daného sporu môže vyriešiť spornú právnu otázku strán sporu a podľa jeho výsledku tiež predísť ďalšiemu sporu, môže vytvoriť pevný právny základ pre právny vzťah žalobcu a žalovaného, resp. môže vytvoriť predpoklady pre vyriešenie sporu mimosúdnou dohodou, bez potreby riešiť spor v konaní o plnenie. Pokiaľ teda predmetná určovacia žaloba môže odstrániť stav právnej neistoty a vytvoriť pevný základ strán sporu, nemožno podľa názoru krajského súdu žalobcovi určovaciu žalobu odoprieť.

2.1 Súd prvej inštancie mal za preukázané, že medzi stranami bola uzatvorená zmluva o nájme pozemku z 29. januára 1998 (vrátane dodatku č. 1 z 8. júla 2002), ktorou žalobca ako vlastník a prenajímateľ prenechal spoločnosti BIANCO NEGRO HOLDING, spol. s r. o. (ďalej aj „úpadca“ v príslušnom gramatickom tvare) ako nájomcovi pozemky (parcela č. XXXX a parc. č. XXXX/X) do nájmu na dobu určitú (30 rokov). Zmluvné strany sa dohodli, že zmluvu nemožno vypovedať a že ju možno ukončiť pred ukončením platnosti vzájomnou dohodou zmluvných strán. Rovnako nebolo sporné, že v ten istý deň ako nájomná zmluva bola uzatvorená podnájomná zmluva (zmluva o dlhodobom podnájme pozemku), ktorú uzavrel úpadca ako nájomca s obchodnou spoločnosťou R., s. r. o. ako podnájomcom na obdobie 30 rokov, t. j. na dobu totožnú s dobou nájmu podľa zmluvy o nájme pozemku uzatvorenej medzi žalobcom ako prenajímateľom a žalovaným ako nájomcom a na ten istý predmet nájmu. V rovnaký deň ako nájomná a podnájomná zmluva bola uzavretá aj kúpna zmluva, ktorou žalobca ako predávajúci previedol vlastnícke právo k stavbe so súp. č. XXXX na kupujúceho spoločnosť Nákupné centrum s.r.o., pričom prenajaté pozemky neboli predmetom kúpnej zmluvy a ich vlastníkom ostal naďalej žalobca. Predmetné zmluvy spolu obsahovo, časovo a vecne súvisia a práva a povinnosti v nich boli dohodnuté s ohľadom na celé platné obdobie trvania nájmu, s tým že všetky plnenia na základe predmetných zmlúv mali byť poskytnuté pred vyhlásením konkurzu (na majetok úpadcu bol vyhlásený konkurz uznesením krajského súdu z 30. apríla 2003 č. k. 3K/183/02-25), v dôsledku čoho prenajímateľ, nájomca ani podnájomca žiadne plnenia, pokiaľ ide o platby nájomného, neposkytli po jeho vyhlásení.

2.2. Žalovaná správkyňa konkurznej podstaty listom z 18. februára 2010 doručeným žalobcovi dňa 19. februára 2010 oznámila, že nájomnú zmluvu z 29. januára 1998 vypovedá v zmysle ustanovenia § 14 ods. 3 zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní (ďalej aj „ZKV“ alebo „zákon o konkurze a vyrovnaní“), s čím žalobca nesúhlasil, čo oznámil žalovanej svojím listom z 24. februára 2010. Následne listom z 21. mája 2010 doručeným žalobcovi dňa 25. mája 2010 žalovaná oznámila, že odvoláva výpoveď z 18. februára 2010, následkom čoho nájomný pomer podľa zmluvy o nájme pozemku z 29. januára 1998 naďalej trvá, čo žalovaná v rámci súdneho konania potvrdila a túto skutočnosť nerozporovala. Žalobca s odvolaním výpovede súhlasil, čo oznámil správkyňi listom z 31. mája 2010.

2.3. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že pokiaľ žalovaná jednostranným právnym úkonom v rámci výpovednej lehoty odvolala výpoveď z nájmu predmetných pozemkov a zároveň deklarovala, že nájomný pomer naďalej trvá, je potrebné považovať jej výzvu z 8. októbra 2010 adresovanú žalobcovi na vydanie nespotrebovaného nájomného za rozpornú s existujúcim právnym stavom. S prihliadnutím na vyššie uvedené vyhodnotil žalobu žalobcu o určenie existencie právneho vzťahu za dôvodnú, pretože právne postavenie žalobcu v nadväznosti na zmluvu o nájme pozemkov z 29. januára 1998 je vzhľadom na rozporné úkony žalovanej neisté a práve podaná určovacia žaloba je procesné vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši, teda odstraňuje neistotu vzťahu strán sporu a zároveň môže vytvoriť pevný základ pre právny vzťah strán, resp. môže vytvoriť predpoklady pre vyriešenie sporu o plnenie mimosúdnou dohodou, teda vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie.

2.4. K námietke žalovanej o nedostatku naliehavého právneho záujmu s poukazom na jej žalobu podanú dňa 17. decembra 2010 vedenú na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/7/2010 (t. j. po podaní predmetnej určovacej žaloby), ktorou si uplatnila nárok na vrátenie nespotrebovaného nájomného za obdobie od 1. júna 2010 do 31. decembra 2028, krajský súd uviedol, že uvedenej žalobe predchádzalo zo strany žalovanej odvolanie výpovede z nájmu vo výpovednej lehote, ktorou zároveň deklarovala, že nájomný vzťah v zmysle nájomnej zmluvy naďalej trvá.

2.5. Zároveň súd prvej inštancie uviedol, že žalobu žalovanej na plnenie je potrebné považovať za

účelovú. Na podporu tohto záveru krajský súd k účelovej snahe žalovanej (v snahe zmarit' doposiaľ vykonané dokazovanie v prejednávanej veci s poukazom na ňou podanú žalobu o plnenie) dodal, že v incidenčnom spore vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/74/2005 medzi žalobcom R. s. r. o. Bratislava a žalovanou o určenie pravosti podmienenej pohľadávky, je procesná obrana žalovanej založená aj na tom, že nedošlo k skončeniu podnájomného vzťahu (ide o ten istý predmet nájmu ako v zmluve o nájme pozemku uzavretej medzi účastníkmi konania), čím sama potvrdzuje aj existenciu nájomného vzťahu, od ktorého sa odvíja aj podnájomný vzťah.

2.6. Na základe uvedeného súd prvej inštancie žalobe o určenie existencie právneho vzťahu vyhovel a určil, že právny vzťah založený zmluvou o nájme pozemku z 29. januára 1998 uzatvorenej medzi prenajímateľom (žalobcom) a nájomcom (úpadcom) trvá aj po 31. máji 2010.

2.7. Žalobu v časti určenia neplatnosti výpovede zmluvy o nájme pozemku z 18. februára 2010 krajský súd zamietol, keď prisvedčil žalovanému, že tento žalobný návrh je nadbytočný s poukazom na žalobný návrh, ktorým sa žalobca domáhal určenia trvania právneho vzťahu.

3. O odvolaní žalovaného rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) rozsudkom z 21. februára 2019, sp. zn. 2Obo/4/2017 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti a v súvisiacom výroku o trovách konania zmenil tak, že žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. V odôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd poukázal na to, že počas prebiehajúceho konania podala žalovaná dňa 17. decembra 2010 žalobu o zaplatenie 2.638.445,69 eur s príslušenstvom, titulom vrátenia nespotrebovaného nájmu v zmysle zmluvy o nájme pozemku zo dňa 29. januára 1998 v znení dodatku č. 1. V konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/7/2010 sa žalovaná v predmetnom spore domáhala voči obchodnej spoločnosti Bratislavské tlačiarne, akciová spoločnosť, zaplatenia predmetnej pohľadávky titulom vrátenia bezdôvodného obohatenia, a to plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol. Z obsahu žaloby na plnenie vyplýva, že správkyňa dňa 18. februára 2010 podľa § 14 ods. 3 ZKV vypovedala nájom založený zmluvou o nájme pozemku z 29. januára 1998, následkom čoho začala plynúť výpovedná doba nájmu nehnuteľností. Listom z 21. mája 2010 správkyňa výpoveď nájomnej zmluvy z 18. februára 2010 jednostranne odvolala. Súhlas žalovaného ako prenajímateľa s odvolaním výpovede nájomnej zmluvy však správkyňa počas plynutia trojmesačnej výpovednej doby, t. j. do 31. mája 2010 doručený nebol, a preto mala správkyňa za to, že nájomný vzťah zanikol k 31. máju 2010. Úpadca uhradil v prospech prenajímateľa cenu nájmu i za obdobie po platnom skončení trvania nájmu, t. j. za obdobie od 1. júna 2010 do 31. decembra 2028 v celkovej výške 2.638.445,69 Eur. Krajský súd uznesením 26. septembra 2014, č. k. 5Cbi/7/2010-109 konanie prerušil až do právoplatného skončenia veci vedenej na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/6/2010. Z uvedeného teda vyplýva, že konanie o žalobe na plnenie v súčasnosti stále prebieha.

4.1. Odvolací súd v tejto súvislosti skonštatoval, že ak žalovaná podala žalobu na plnenie ešte pred skončením predmetného konania o podanej určovacej žalobe a bol by aj daný prípadný naliehavý právny záujem v tomto určovacom konaní, podaním žaloby o plnenie zanikol. Vo všeobecnosti, v prípade konania o plnenie, súd rieši ako prejudiciálnu otázku, či medzi sporovými stranami došlo k porušeniu subjektívneho práva, ktoré zakladá žalobcov nárok na plnenie. Z uvedeného teda vyplýva, že o určovacom petite rozhodne ako o predbežnej otázke krajský súd v konaní vedenom pod sp. zn. 5Cbi/7/2010.

4.2. V tejto súvislosti odvolací súd doplnil, že základným procesným predpokladom úspešnosti určovacej žaloby, akou je aj žaloba v preskúmvanej veci, je v zmysle ustanovenia § 80 písm. c/ vtedy platného Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „O. s. p.“) existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. V súčasnosti sa jedná o ustanovenie § 137 písm. c/ a písm. d/ C. s. p. Súd sa musí zaoberať otázkou existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe už po začatí konania, pričom naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť daný aj v čase jeho rozhodovania. Určovacia žaloba predpokladaná uvedenými ustanoveniami je preventívneho charakteru a má miesto jednak tam, kde možno pomocou nej eliminovať stav ohrozenia práva, alebo neistoty v právnom vzťahu a k zodpovedajúcej náprave nemožno dospieť inak, jednak v prípadoch v ktorých určovacia žaloba účinnejšie než iné právne prostriedky vystihuje obsah a povahu príslušného právneho vzťahu a jej prostredníctvom možno dosiahnuť úpravu tvoriacu určitý právny rámec, ktorý je zárukou

odvrátenia budúcich sporov strán sporu.

4.3. V nadväznosti na uvedené odvolací súd skonštatoval, že žalobca v konaní nepreukázal naliehavý právny záujem, jednak podľa ustanovenia § 80 písm. c/ O. s. p., ako ani podľa ustanovenia § 137 písm. c/ a písm. d/ C. s. p. Žalobcom požadované určenie nepredstavuje také určenie, ktoré by napriek meritórnemu rozhodnutiu s definitívnou platnosťou aj pre budúcnosť vyriešilo spory medzi stranami sporu, jednak odstránilo spornosť medzi nimi, zamedzilo ďalším sporom a odstránilo právnu neistotu žalobcu voči žalovanej. Uvedené určenie, ktorého sa žalobca domáha v tomto konaní, nemôže v žiadnom prípade vytvoriť pevný základ právneho vzťahu medzi stranami sporu a nemá ani spôsobilosť zamedziť ďalším sporom o plnenie. Podaná žaloba o plnenie tak, ako už bolo i vyššie uvedené, podľa odvolacieho súdu bude riešiť celý obsah a dopad právneho vzťahu alebo práva a teda predstavuje komplexný právny prostriedok ochrany práv žalobcu. Preto odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu žalobcu zamietol.

5. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dňa 16. apríla 2019 dovolanie, ktorým sa domáhal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že potvrdí rozsudok súdu prvej inštancie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 420 písm. f/ C. s. p. a zároveň z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p.

6. Namietanú vadu zmätočnosti videl dovolateľ v prekvapivosti rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý podľa jeho názoru nepostupoval v súlade s ustanovením § 382 C. s. p. Konkrétne vytykal odvolaciemu súdu, že pokiaľ ide o jeho záver - že nájomný vzťah mal zaniknúť 31. mája 2010 z dôvodu, že súhlas žalobcu s odvolaní výpovede žalovanej nebol doručený počas trojmesačnej výpovednej lehoty, t. j. do 31. mája 2010 - žalovaná predmetnú skutočnosť nikdy netvrdila a krajský súd z tohto hľadiska predmetný spor neposudzoval. Žalobca tak nemal možnosť sa k tejto právnej kvalifikácii (aj keď ju považuje za nesprávnu) v priebehu konania vyjadriť a prvýkrát sa o nej dozvedel až z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu.

7. Nesprávne právne posúdenie videl žalobca v otázke posudzovania existencie a preukázania naliehavého právneho záujmu, pričom namietal, že odvolací súd sa pri vyriešení tejto právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, pričom poukázal na rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/136/2009, 5Cdo/31/2011 a rozhodnutie publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996, na ktoré pri svojom rozhodovaní poukázal súd prvej inštancie.

7.1. Za nesprávny označil dovolateľ záver odvolacieho súdu, podľa ktorého žaloba na plnenie iniciovaná žalovanou správkyňou konkurznej podstaty vyrieši celý obsah a dopad právneho vzťahu medzi stranami sporu a rovnako tak nie je pravdou, že žaloba na plnenie (vedená na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/7/2010) predstavuje komplexný právny prostriedok ochrany práv žalobcu, nakoľko nájomnou zmluvou vznikla žalobcovi povinnosť prenechať úpadcovi do užívania predmet nájmu a povinnosťou úpadcu bolo zaplatiť mu za takéto užívanie nájomné. Úpadca následne prenechal predmet nájmu do podnájmu obchodnej spoločnosti R., s.r.o. Predmetom konania vedeného pod sp. zn. 5Cbi/7/2010 je „vrátenie nespotrebovaného nájomného“, a nejde o plnenia, ktoré by mal žalobcovi poskytnúť úpadca, ale naopak plnení sa domáha žalovaná od žalobcu, a teda predmetom sporu nie je ochrana práv žalobcu alebo ochrana údajných práv žalovanej. Z uvedeného je zrejmé, že predmetom sporu vedeného na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/7/2010 je iba jedno z práv týkajúcich sa nájomného vzťahu, presnejšie iba jedno právo žalovanej, ktoré by prichádzalo do úvahy, ak by k skončeniu nájomného vzťahu došlo výpoveďou. V žiadnom prípade nie je predmetom uvedeného sporu celý obsah práv a povinností vyplývajúcich z nájomného vzťahu medzi žalobcom a úpadcom, a preto v žiadnom prípade nemôže žaloba na plnenie predstavovať komplexný prostriedok ochrany práv žalobcu (a ani žalovanej).

7.2. Žalobca taktiež vytkol odvolaciemu súdu, že nevzal do úvahy, aký vplyv môže mať prípadné ukončenie nájomného vzťahu na podnájomný vzťah medzi úpadcom a obchodnou spoločnosťou R., s.r.o.

7.3. Podľa názoru dovolateľa meritorne rozhodnutie v konaní vedenom na krajskom súde pod sp. zn. 5Cbi/7/2010 za žiadnych okolností s definitívnou platnosťou nevyrieši spory medzi žalobcom a žalovanou. Akékoľvek meritorne rozhodnutie o žalobe na plnenie neodstráni spornosť v nájomnom vzťahu medzi žalobcom ako prenajímateľom a žalovanou v ďalších súvisiacich vzťahoch medzi nimi a

ani v podnájomnom vzťahu medzi úpadcom a obchodnou spoločnosťou R., s.r.o. a nezamedzí ďalším sporom medzi nimi. Rovnako tak neodstráni právnu neistotu voči žalovanej (resp. voči úpadcovi) a ani medzi ďalšími osobami. Za konkrétnych skutkových okolností a právnych dôvodov je podľa žalobcu určovacia žaloba najvhodnejším, najúčinnjším a najsprávnejšie zvoleným procesným nástrojom za účelom nastolenia právnej istoty v nájomnom vzťahu (ako aj vzťahu podnájomnom, a vzťahu založenom kúpnu zmluvou medzi žalobcom a podnájomníkom) a rozhodnutie o nej by nevedlo k zbytočnému rozmnožovaniu ďalších súdnych sporov. Určovací výrok tak považuje dovolateľ za potrebný aj z hľadiska občianskoprávnej prevencie.

7.4. Žalobca v dovolaní zároveň namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia otázok, či môže správca konkurznej podstaty odvolať výpoveď z nájomnej zmluvy podanú podľa § 14 ods. 3 ZKV, a či právo správcu konkurznej podstaty vypovedať nájomnú zmluvu podľa § 14 ods. 3 ZKV podlieha premlčaniu.

8. Žalovaná vo vyjadrení zo 14. júna 2019 navrhla dovolanie žalobu ako nedôvodné zamietnuť.

8.1. Uvedla pritom, že žaloba na plnenie je procesne prípustná aj vtedy, ak sa skôr začalo konanie o určovacej žalobe a v takom prípade žalobný nárok na plnenie konzumuje určovací žalobný nárok. Žalobca tak v dôsledku podania žaloby na plnenie stratil naliehavý právny záujem na určení ním požadovaného práva.

9. Najvyšší súd ako súd dovolací [podľa § 35 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C. s. p.“)] po zistení, že dovolanie podal včas žalobca - v neprospech ktorého bol napadnutý rozsudok odvolacieho súdu vydaný - zastúpený advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

K dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ C. s. p.

10. Žalobca vymedzil dovolací dôvod podľa § 431 C. s. p. (vadu zmätočnosti uvedenú v ustanovení § 420 písm. f/ C. s. p.) tak, že odvolací súd nepostupoval v súlade s ustanovením § 382 C. s. p. a zaujal právne závery, s ktorými nemal možnosť sa oboznámiť pred rozhodnutím odvolacieho súdu, a preto napadnutý rozsudok považuje za prekvapivý.

11. Dovolací súd uvádza, že predmetnú dovoláciu námietku môže posudzovať len v rozsahu, v akom dovolateľ vymedzil ním tvrdenú nesprávnosť procesného postupu odvolacieho súdu rešpektujúc tak zásadu kontradiktórnosti sporového konania, aby rozhodnutie dovolacieho súdu bolo založené len na skutočnostiach, ktoré boli uvedené v dovolaní, a s ktorými mala možnosť oboznámiť sa protistrana (prípadne k ním zaujať stanovisko vo vyjadrení k dovolaniu podľa § 436 ods. 3 C.s.p.).

12. Konanie na odvolacom súde je poznačené vadou zmätočnosti uvedenou v ustanovení § 420 písm. f/ C.s.p. zakladajúcou prípustnosť dovolania v súvislosti s námietkou „prekvapivosti“ rozhodnutia výlučne vtedy, ak sú splnené nasledujúce kumulatívne podmienky:

1/ Odvolací súd vo veci meritorne rozhodol (t. j. potvrdil alebo zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie),

2/ Na hmotnoprávne posúdenie uplatneného nároku aplikoval „nové“ ustanovenie právneho predpisu (t. j. zákonné ustanovenie, ktoré bolo prvýkrát v priebehu súdneho sporu použité až v meritórnom rozhodnutí odvolacieho súdu),

3/ Predmetné ustanovenie bolo pre rozhodnutie odvolacieho súdu rozhodujúce a zároveň

4/ Odvolací súd nevyzval strany sporu, aby sa k použitiu tohto „nového“ ustanovenia vyjadrili (k tomu vid' aj 3Obdo/1/2019).

12.1. Ak nebola splnená čo i len jedna z vyššie uvedených podmienok, nie je vo veci daná prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ C.s.p.

13. V predmetnej veci sa o „prekvapivé“ rozhodnutie v kontexte postupu odvolacieho súdu v rozpore s ustanovením § 382 C.s.p. nejedná. Odvolací súd neaplikoval iné zákonné ustanovenie než súd prvej inštancie, pričom jeho rozhodnutie záviselo výlučne od aplikácie ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p. (resp. tomu zodpovedajúceho ustanovenia Civilného sporového poriadku), ktoré aplikoval na rozhodnutie vo veci aj súd prvej inštancie.

13.1. Rovnako tak tvrdenie, ktoré označil dovolateľ ako právnu argumentáciu (resp. právnu kvalifikáciu), nie je právnym posúdením, ale skutkovým záverom odvolacieho súdu, pričom dovolateľ nenamietal prípadnú nesprávnosť procesného postupu odvolacieho súdu pri zisťovaní skutkového stavu veci, resp. pri zaujímaní skutkových záverov.

14. Vzhľadom na uvedené dovolací súd konštatuje, že konanie na odvolacom súde nebolo poznačené dovolateľom tvrdenou vadou zmätočnosti uvedenou v ustanovení § 420 písm. f/ C.s.p. Prípustnosť dovolania podľa označeného zákonného ustanovenia preto nie je daná.
K dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ C.s.p.

15. Pre dovolací dôvod podľa § 432 C.s.p. (t. j. nesprávne právne posúdenie veci, v zmysle ktorého má byť dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 C.s.p.) platí, že povinnosťou dovolateľa je vymedziť ho tak, že uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C. s. p.).

15.1. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak sice aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

16. Z obsahu dovolania je zrejmé, že právnou otázkou, pri ktorej riešení sa odvolací súd podľa žalobcu odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, je otázka posúdenia (ne)existencie naliehavého právneho záujmu na žalobe na určení existencie právneho vzťahu, osobitne v situácii, keď po podaní určovacej žaloby podala protistrana žalobu na plnenie.

16.1. Pre rozhodnutie odvolacieho súdu je relevantná výlučne právna otázka týkajúca sa naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. V tejto časti zároveň vymedzenie odvolacieho dôvodu zo strany žalobcu zodpovedá zneniu ustanovenia § 432 ods. 2 C. s. p., a preto sú naplnené všetky predpoklady pre posúdenie prípustnosti podaného dovolania.

16.2. Otázky vymedzené dovolateľom, ktoré sa týkali posúdenia - či správca konkurznej podstaty môže odvolať výpoveď z nájomnej zmluvy podanú podľa § 14 ods. 3 ZKV, a či právo správcu konkurznej podstaty vypovedať nájomnú zmluvu podľa § 14 ods. 3 ZKV podlieha premlčaniu - neboli vôbec predmetom posudzovania odvolacím súdom, a teda ich vyriešenie bolo pre rozhodnutie odvolacieho senátu najvyššieho súdu irelevantné. Ich posudzovanie v dovolacom konaní by malo výlučne akademický charakter, a preto v tejto časti nie je daná prípustnosť podaného dovolania.

17. Zo skutkového stavu veci ustáleného súdmi nižšej inštancie vyplýva, že žalovaná ako správkyňa konkurznej podstaty vypovedala nájomnú zmluvu uzatvorenú na dobu určitú (na 30 rokov) medzi žalobcom ako prenajímateľom a úpadcom ako nájmom, ktorú vzala počas plynutia výpovednej doby späť, pričom žalobca takýto prejav vôle žalovanej akceptoval. Následne však žalovaná v rozpore s predchádzajúcim späťvzatím výpovede z nájomnej zmluvy vyzvala žalobcu na vrátenie nespotrebovanej časti vopred zaplateného nájomného, pričom v inom súdnom konaní žalovaná tvrdila, že podnájomný vzťah medzi úpadcom a obchodnou spoločnosťou R., s. r. o. - ktorého existencia je závislá od existencie nájomného vzťahu medzi žalobcom a úpadcom - trvá. Od existencie nájomnej zmluvy sa odvíjajú ďalšie zmluvy, predovšetkým podnájomná zmluva medzi úpadcom a obchodnou spoločnosťou R., s. r. o., ktorá bola dohodnutá rovnako na 30 rokov, a na základe ktorej podnájomník zaplatil úpadcovi vopred dohodnuté nájomné na celé obdobie. Rovnako tak od nájomnej zmluvy sú závislé práva a povinnosti z kúpnej zmluvy na stavbu postavenú na prenajatých pozemkoch uzatvorenej medzi žalobcom ako predávajúcim a obchodnou spoločnosťou R., s. r. o. ako kupujúcim.

17.1. Práve skutkový stav veci ustálený súdmi nižšej inštancie (resp. žalobcom uvádzané skutkové tvrdenia) je významný, pri posúdení právnej otázky existencie, resp. neexistencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení podľa § 80 písm. c/ O.s.p. (k tomu viď aj R 22/2017).

18. Podľa ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p. účinného v čase začatia konania (ktoré je pre rozhodnutie vo veci podstatné s poukazom na prechodné ustanovenie § 470 ods. 2 C.s.p. - pozn. odvolacieho súdu),

návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

19. Z početnej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (t. j. nielen dovolateľom uvedenej) k ustanoveniu § 80 písm. c/ O.s.p. vyplýva, že

I. Návrh na určenie neplatnosti právneho úkonu vyžaduje preukázanie naliehavého právneho záujmu. Takýto návrh sa uplatní najmä v prípade, keď určovací výrok je potrebný z hľadiska občianskoprávnej prevencie (predchádzania ďalším sporom), alebo v prípade, keď výrok o neplatnosti je potrebný v konaní pred iným orgánom právnej ochrany alebo pred orgánom, ktorému bola zverená časť právomoci inak patriacej súdom. Právny záujem musí byť naliehavý v tom zmysle, že navrhovateľ v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Naliehavý právny záujem sa viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa navrhovateľ v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa návrhom na začatie konania s daným petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva alebo právnej neistoty. Záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu navrhovateľa predpokladá posúdenie, či podaný určovací návrh je vhodným (správne zvoleným a prípustným) procesným nástrojom ochrany jeho práva alebo návrhom, ktorý spornosť neodstraňuje a len zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať ešte iné konanie (viď 4Cdo/136/2009).

II. Právny záujem na určení je daný predovšetkým tam, kde by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené, alebo kde by sa bez tohto určenia jeho právne postavenie stalo neistým. Ak však k porušeniu práva už došlo, a je teda možné žalovať na splnenie povinnosti, ktorá z porušenia práva vyplýva (§ 80 písm. b/ O.s.p.), nemá preventívna ochrana poskytovaná inak podľa ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p. žiadny zmysel (viď R 17/1972).

III. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva, a či snáď len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (porovnaj R 17/1972). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) i iná žaloba (k tomu viď 5Cdo/31/2011 a obdobne aj 4Cdo/89/2007).

IV. Určovacia žaloba má spravidla preventívny charakter - jej účelom je poskytnúť ochranu práva žalobcu predovšetkým skôr, než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva (určovacia žaloba preto vo všeobecnosti nie je opodstatnená tam, kde už právny vzťah alebo právo boli porušené a kde je namieste žaloba o splnenie povinnosti (§ 80 písm. b/ O.s.p.). V prípade možnosti žalovať priamo splnenie povinnosti treba preto vždy považovať za neprípustnú určovaciu žalobu, ktorá neslúži potrebám praktického života, spornosť nerieši (neodstraňuje) a len vedie k nárastu počtu súdnych sporov. Uvedená zásada, že žalobca sa nemôže žalobou úspešne domáhať určenia právneho vzťahu alebo práva tam, kde sa môže domáhať splnenia povinnosti podľa § 80 písm. b/ O.s.p., však neplatí vtedy, ak žalobca (napriek možnosti domáhať sa priamo splnenia povinnosti) preukáže, že má naliehavý právny záujem na určení určitého práva alebo právneho vzťahu; v takomto prípade treba jeho určovaciu žalobu považovať za procesne prípustnú. Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobca v danom právnom vzťahu môže navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov (ide najmä o prípady, v ktorých sa určením, či tu právny vzťah alebo právo je či nie je, vytvorí pevný základ pre právne vzťahy účastníkom sporu a predíde sa žalobe na plnenie). Treba zdôrazniť, že nejde o určovaciu žalobu samu, ale o to, čoho (akého určenia) sa žalobca domáha a z akých právnych pomerov vychádza. Naliehavý právny záujem sa teda viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáha) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu; záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu predpokladá teda posúdenie, či podaná určovacia žaloba je procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snáď spornosť neodstraňuje a len zbytočne vyvoláva

konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie [k tomu vid' 3Cdo/112/2004 (publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 81/2006) a obdobne aj 4Cdo/49/2003 (publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 75/2003) a 3Cdo/53/2007].

V. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, keď sa nemožno domáhať priamo plnenia, tiež vtedy, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené právo navrhovateľa alebo ak by bez tohto určenia jeho právne postavenie bolo neisté. V tejto spojitosti si teda treba ujasniť, či a ako sa následne požadované určenie môže dotknúť právnych pomerov účastníkov (t. j. či môže založiť právne významný následok v týchto pomeroch). Určovacia žaloba bude zvyčajne prípustná vtedy, ak sa ňou odstraňuje spornosť vzťahu účastníkov a predchádza vzniku ďalších sporov, prípadne ak sa vytvára pevný základ právneho vzťahu medzi nimi (vid' 1Cdo/26/2007).

VI. Judikatúra ustálila, že žalobca má právny záujem na žiadanom určení, ak by bez tohto určenia bolo ohrozené jeho právo alebo právny vzťah, ktorého je účastníkom, alebo ak by sa jeho právne postavenie bez takéhoto určenia stalo neistým. Cieľom určovacej žaloby je vydanie rozsudku, výrok ktorého odstraňuje žalobcovu neistotu určení, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je. Zákon pre procesnú prípustnosť určovacej žaloby teda predpokladá existenciu stavu neistoty žalobcu v tom, či ten ktorý právny vzťah alebo právo je alebo nie je a zároveň tiež preukázanie, že uvedenú neistotu je možné odstrániť navrhovaným výrokom rozsudku. Naliehavý právny záujem na určení je daný vtedy, ak je tu aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi žalobcom a žalovaným, ktorý je ohrozením žalobcovho právneho postavenia a ktorý nemožno iným právnym prostriedkom odstrániť; nezáleží na to, ako táto neistota vznikla (vid' 5Cdo/136/2007).

VII. Zásadne platí, že možnosť podania žaloby na plnenie spravidla vylučuje právny záujem na žalobe určovacej, tento predpoklad však nemožno chápať všeobecne. Ak žalobca môže preukázať, že má právny záujem na tom, aby rozhodnutím súdu bolo určené určité právo alebo právny pomer napriek tomu, že by mohol žalovať priamo na plnenie, nemožno mu určovaciu žalobu odoprieť. Za nedovolenú - pri možnosti žaloby na plnenie - možno považovať určovaciu žalobu len tam, kde by neslúžila potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a môže sa ňou predísť žalobe na plnenie, je určujúca žaloba prípustná aj napriek tomu, že je možná i žaloba na plnenie (vid' 5Obdo/51/2011).

VIII. Žalobca síce mohol žalovať aj na splnenie povinnosti, v ktorom konaní súd otázku platnosti právnych úkonov mohol riešiť prejudiciálne, ako to uvádza odvolací súd, dovolací súd je však toho názoru, že v danej veci pri posúdení existencie naliehavého právneho záujmu bolo potrebné skúmať, či určovacia žaloba (ne)vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a môže sa ňou predísť žalobe na plnenie. Určovacia žaloba podaná žalobcom rieši medzi účastníkmi otázku samotnej (ne)existencie právneho vzťahu založeného zmluvou. Od rozhodnutia súdu o platnosti prejavov vôle žalovanej smerujúcich k odstúpeniu od zmluvy závisí, či právny vzťah účastníkov nezanikol a trvá aj naďalej (v prípade vyhovenia žalobe) alebo či došlo k zrušeniu zmluvy a teda k zániku zmluvného vzťahu (v prípade, že žalobe vyhovené nebude). Dovolací súd dospieva preto k záveru, že určovacia žaloba nepochybne vytvorí pevný právny základ pre právny vzťah medzi žalobcom a žalovanou a môže sa ňou prípadne predísť aj ďalším sporom o splnenie povinnosti. V prípade vyhovenia žalobe možno totiž očakávať, že účastníci sa určovaciemu rozsudku dobrovoľne podrobia a dôsledky vyvodlia bez ďalšieho donucovania (vid' 6Cdo/392/2013).

20. Dovolací súd pre komplexnosť poukazuje aj na ďalšie rozhodnutia - ktoré síce nepredstavujú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, ako to predpokladá ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a/ C. s. p. - avšak je v nich posudzovaná otázka naliehavého právneho záujmu, vrátane vzťahu určovacej žaloby a žaloby na plnenie, vo vzťahu ku ktorej boli vyslovené uvedené právne závery:

I. Naliehavosť právneho záujmu je v tom smere, že navrhovateľ nemá možnosť domáhať sa ochrany svojich práv a oprávnených záujmov iným procesným spôsobom, a že existujúca rozpornosť právneho vzťahu medzi účastníkmi môže byť odstránená práve len podaným návrhom s petitom určovacím (vid' 6Obo/232/2007).

II. Taká interpretácia a aplikácia ustanovenia § 80 písm. c/ O.s.p., ktorá vo svojich dôsledkoch znemožňuje poskytnutie súdnej ochrany postupom podľa tretej, resp. štvrtej časti Občianskeho súdneho poriadku v otázke patriacej do primárnej právomoci všeobecných súdov, je popretím samej podstaty základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods.

1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj obdobného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd (k tomu vid' predovšetkým II. ÚS 137/08).

III. Vo veciach, kedy možno žalovať na plnenie, môže byť daný naliehavý právny záujem na určení, pokiaľ sa žalobou vytvorí pevný právny základ pre právne vzťahy účastníkov sporu a tým sa potom zabráni prípadným ďalším žalobám na plnenie, prípadne vtedy, pokiaľ by sa žalobou na plnenie nemohol vyriešiť celý obsah sporného právneho vzťahu (k tomu vid' rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 29Cdo/2349/99 a obdobne aj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 32Cdo/1002/2009).

IV. Pre posúdenie otázky naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe podľa § 80 písm. c/ O.s.p. je rozhodný právny záujem žalobcu a nie záujem žalovanej strany (vid' rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 22Cdo/1848/2000).

V. Účelom určovacích žalôb podľa § 80 písm. c/ O.s.p. je vyriešiť právny vzťah účastníkov, v rámci ktorého je potrebné naisto rozhodnúť, či určité právo existuje (vid' rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 28Cdo/2938/2010).

VI. Zmysel zákonnej požiadavky naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení je možné nájsť v chápaní určovacej žaloby ako prostriedku preventívnej právnej ochrany, ktorej účelom má byť vytvorenie pevného právneho základu pre právne vzťahy účastníkov sporu, odstránenie neistoty v postavení žalobcu a predídenie prípadným budúcim sporom. Pre posúdenie existencie naliehavého právneho záujmu je významná i skutočnosť, či žalobcom nebola poskytnutá iná možnosť ochrany ich práv, ak výlučne žalovaná je aktívne legitimovaná na podanie žaloby na plnenie. Ústavný súd stanovil dve procesné kritéria, ktorých naplnenie vyzdvihuje intenzitu závažnosti veci nad rámec diskrečných oprávnení všeobecných súdov a signalizuje extrémnu úroveň vybočenia z tohto rámca. Prvým z nich je hmotnoprávny i procesný stav konkrétnej veci, za ktorého účastníkom neostáva nič iné, len aktivovať určovaciu žalobu ako 'ultimum refugium', teda posledné východisko obrany a následnej ochrany svojich práv. Druhým je potom situácia, kedy je účastník vystavený dlhotrvajúcej neistote z hľadiska ochrany svojich práv, resp. následkov, ktoré pre neho môže zmluva predstavovať (k tomu vid' nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1440/14).

21. Vo veci rozhodujúci dovolací senát najvyššieho súdu uvádza, že z vyššie citovanej judikatúry vyplývajú nasledovné závery:

21.1. Povinnosťou súdu pri skúmaní naliehavého právneho záujmu je posúdiť, či určovací žalobný návrh je vhodným a správne zvoleným nástrojom ochrany jeho práva, t. j. ak neistotu žalobcu v právnom vzťahu je možné odstrániť navrhovaným určovacím výrokom (tu ide predovšetkým o prípady, kedy určovací výrok vytvorí pevný právny základ vzťahu medzi stranami sporu, ktorým sa predíde prípadným sporom o splnenie povinnosti).

21.1. Otázku existencie, resp. neexistencie naliehavého právneho záujmu treba posudzovať výlučne s ohľadom na právny záujem žalobcu, záujem žalovaného je pri posudzovaní tejto otázky súdom irelevantný.

21.2. Žalobca má naliehavý právny záujem na určovacej žalobe vždy vtedy, ak nemá možnosť domáhať sa ochrany svojich práv alebo oprávnených záujmov iným procesným spôsobom. Ide predovšetkým o prípady, kedy žalobca nemá možnosť podať žalobu na plnenie a kedy má legitimáciu na podanie žaloby na plnenie výlučne žalovaná strana.

21.3. Aj v prípadoch, kedy žalobca, ktorý podal určovaciu žalobu, má možnosť podania žaloby na plnenie (t. j. nie vtedy, ak žalovaný v konaní o určovacej žalobe môže podať, resp. následne podať žalobu na plnenie - pozn. dovolacieho súdu), všeobecne neplatí, že by nebol daný naliehavý právny záujem žalobcu na požadovanom určení. Ide predovšetkým o prípady, kedy by žalobou na plnenie nebol vyčerpaný celý predmet konania o určovacej žalobe, alebo kedy sa určovacím výrokom rozsudku vytvorí pevný právny základ vzťahu medzi stranami sporu.

21.4. Naliehavý právny záujem na určovacej žalobe nie je daný vtedy, ak by požadované určenie viedlo len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Tu ide predovšetkým o prípady, kedy sa žalobca domáha žalobou určenia neplatnosti právneho úkonu s tým, aby následne mohol žalobca podať žalobu na plnenie (napr. žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia alebo žalobu na náhradu škody), alebo inú určovaciu žalobu (napr. žalobu o určenie vlastníckeho práva). Určovacia žaloba je tak neprípustná vtedy, ak rozhodnutie o merite sporu by predstavovalo len rozhodnutie o predbežnej otázke podstatnej pre

rozhodnutie iného (žalobcom následne iniciovaného) súdneho sporu.

22. Odvolací súd sa vyslovením záverov, že podaním žaloby na plnenie zo strany žalovanej došlo k strate naliehavého právneho záujmu, a že žalobou na plnenie podanej žalovanou sa bude riešiť celý obsah právneho vzťahu predstavujúci komplexný právny prostriedok ochrany práv žalobcu - okrem nesprávneho konštatovania, že v konaní o žalobe na plnenie podanej odlišným subjektom (žalovanou) bude poskytnutá komplexná ochrana práv žalobcu - odklonil od vyššie citovanej judikatúry, čo má za následok prípustnosť podaného dovolania.

22.1. Zároveň podľa dovolacieho senátu najvyššieho súdu odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, v dôsledku čoho je dovolanie žalobcu aj dôvodné.

23. Podľa názoru dovolacieho súdu ani prípadná možnosť podať žalobu na plnenie (resp. jej podanie na súd) nemá automaticky za následok stratu naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe. Rozhodnutie súdu o určení existencie alebo neexistencie práva alebo právneho vzťahu môže vytvoriť pevný základ vzťahu medzi stranami sporu aj tým, že sa ním predíde žalobe na plnenie, ktorá môže byť v nadväznosti na rozhodnutie súdu o určovacej žalobe nedôvodná.

23.1. Ako už bolo pritom uvedené vyššie (viď bod 21.4. vyššie), žalobca nemá naliehavý právny záujem na určovacej žalobe, ak predmetom má byť určenia iba rozhodnutie o predbežnej otázke, aby mohol žalobca na základe určovacieho rozhodnutia podať žalobu na plnenie. V rozhodovanej veci však o taký prípad nejde. V nadväznosti na ustálený skutkový stav veci je zrejmé, že žalobca sa predmetnou určovacou žalobou domáha určenia, či vzhľadom na vzájomne rozporné úkony žalovanej, zakladajúce spornosť existencie nájomného vzťahu (výpoveď zo zmluvy; späťvzatie výpovede; oznámenie žalovanej, že žiada vrátiť nespotrebovanú časť nájomného, hoci v inom konaní tvrdí, že podnájomný vzťah závislý od existencie nájomného vzťahu trvá), tento nájomný vzťah naďalej trvá.

23.2. Dovolací súd dodáva, že požadovaným určením sa žalobca ako prenajímateľ domáha, či nájomný vzťah trvá, alebo je predmet jeho vlastníctva právne voľný s tým, že toto požadované určenie má dopad na ďalšie právne vzťahy uvedené vyššie (viď bod 17. vyššie). Je tak zrejmé, že ani prípadné rozhodnutie o žalobe žalovanej na plnenie by nepokrylo celý obsah právneho vzťahu medzi žalobcom a žalovanou (resp. úpadcom).

23.3. Osobitne pritom dovolací súd poukazuje na to, že žalovaná počas súdneho sporu netvrdila, že by predmet nájmu po podaní žaloby na plnenie vrátila žalobcovi ako jeho vlastníkovi. V situácii, keď žalovaná predmet nájmu naďalej užíva, resp. má z neho majetkový prospech v podobe nájomného plynúceho jej z podnájomnej zmluvy, je nepochybné, že prípadné rozhodnutie súdu o jej žalobe na plnenie (o vrátení nespotrebovanej časti nájomného ako nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia) nepokrýva celý obsah právneho vzťahu (práv a povinností) strán sporu. Predmetnú skutočnosť odvolací súd pri svojom rozhodovaní žiadnym spôsobom nezohľadnil.

23.4. Dovolací súd má za to, že naopak len v konaní o určovacej žalobe iniciovanej žalobcom môže byť rozhodnuté o všetkých sporných otázkach tvoriacich obsah právneho vzťahu, ktorý sa týka strán sporu.

23.5. Z uvedeného dôvodu dovolací senát najvyššieho súdu považuje záver dovolacieho súdu za nesprávny.

24. Rovnako tak považuje dovolací súd za nesprávne, ak odvolací súd postavil záver o nedostatku naliehavého právneho záujmu na neskôr podanej žalobe na plnenie zo strany žalovanej. Otázku naliehavého právneho záujmu, ako aj prípadnú alternatívu v podobe možnosti podať žalobu na plnenie je možné posudzovať len z hľadiska tej strany sporu, ktorá podala určovaciu žalobu. Prípadná žaloba na plnenie iniciovaná druhou stranou nemôže mať za následok absenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení zo strany žalobcu.

24.1. Prístup, ktorý zvolil odvolací súd, treba podľa názoru dovolacieho súdu odmietnuť, nakoľko by len predstavoval návod pre tú stranu sporu - proti ktorej smeruje určovacia žaloba - ako uspieť v konaní bez toho, aby bolo vo veci ‚meritórne‘ rozhodnuté (t. j. bez toho, aby sa súd vecne zaoberal dôvodmi uvedenými v určovacej žalobe), keď by jej stačilo podať (hoc aj špekulatívnu ničím nepodloženú) žalobu na plnenie.

25. Záver dovolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení

v okolnostiach rozhodovanej veci považuje vo veci rozhodujúci dovolací senát najvyššieho súdu za formalistický, ktorý má za následok odňatie prístupu žalobcu k súdu, a ktorý je v rozpore so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

25.1. V nadväznosti na skutkový stav rozhodovanej veci je zrejmé, že žalobca nemá k dispozícii žalobu na plnenie (napr. žalobu na zmluvné plnenie, žalobu o náhradu škody a ani žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia) a jediným prípustným prostriedkom ochrany jeho subjektívnych práv je práve podaná určovací žaloba. Určovací žalobný návrh tak predstavuje vhodný a správne zvolený nástroj ochrany práva žalobcu.

25.2. Tu len v krátkosti na opätovné zvýraznenie nesprávnosti záveru odvolacieho súdu dovolací súd poznamenáva, že prípadné rozhodnutie súdu o žalobe žalovanej na plnenie môže prípadne predstavovať prostriedok ochrany práv žalovanej, avšak nemôže sa jednať o prostriedok ochrany práv žalobcu, a už vôbec nie prostriedok komplexnej ochrany jeho práv, ako to skonštatoval odvolací súd. Dovolací senát pritom poukazuje aj na to, že konanie o žalobe žalovanej na plnenie je prerušené do skončenia konania o predmetnej určovacej žalobe, čo odvolací súd pri svojom rozhodovaní žiadnym spôsobom nezohľadnil.

26. Dovolací súd v nadväznosti na uvedené konštatuje, že pokiaľ žalobca nemá inú právnu možnosť domáhať sa ochrany svojich práv než určovacou žalobou (napr. podaním žaloby na plnenie), má žalobca naliehavý právny záujem na požadovanom určení podľa § 80 písm. c/ O. s. p. v znení účinnom do 30. júna 2016 (rovnako aj § 137 písm. c/ C. s. p.). Uvedené platí aj vtedy, ak má legitimáciu na podanie žaloby na plnenie výlučne žalovaná strana.

27. Na základe skutočností uvedených vyššie (viď body 23., 24., 25. a 26. vyššie) má dovolací súd za preukázané, že odvolací súd dospel k nesprávnemu právnemu záveru, že žalobca nemá naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe. Zároveň má dovolací súd za to, že súd prvej inštancie posúdil otázku naliehavého právneho záujmu správne, a to tak, že žalobca má na podanej určovacej žalobe naliehavý právny záujem.

28. Dovolací súd poukazuje na to, že jediným dôvodom odvolania žalovaného proti rozsudku krajského súdu bola námietka nesprávneho právneho posúdenia otázky existencie (resp. neexistencie) naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v nadväznosti na prebiehajúce konanie o žalobe na plnenie, čo vzal odvolací súd za základ svojho rozhodnutia. Zohľadňujúc túto skutočnosť v nadväznosti na konštatovanú nesprávnosť právnych záverov odvolacieho súdu (a správne právne posúdenie tejto otázky súdom prvej inštancie), má dovolací súd za to, že nie je nevyhnutné zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, ale vzhľadom na dôvodnosť dovolania žalobcu sú splnené podmienky, aby mohol sám rozhodnúť vo veci.

29. Na základe uvedeného dovolací senát najvyššieho súdu podľa ustanovenia § 449 ods. 3 C. s. p. rozsudok odvolacieho senátu najvyššieho súdu z 21. februára 2019, sp. zn. 2Obo/4/2017 zmenil tak, že rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 11. mája 2016, č. k. 5Cbi/6/2010-84 v napadnutej vyhovujúcej časti a v súvisiacom výroku o trovách prvoinštančného konania potvrdil (výrok I.).

30. O nároku na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania rozhodol dovolací súd podľa ustanovenia § 453 ods. 2 C. s. p., tak že v spore úspešnému žalobcovi priznal voči neúspešnej žalovanej nárok na náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100% (výrok II.).

31. Dovolací súd zároveň zrušil uznesenie súdu prvej inštancie (výrok III.), ktorým rozhodol o výške trov prvoinštančného a odvolacieho konania (uznesenie z 1. apríla 2019, 5č. k. 5Cbi/6/2010-136), keďže v danom prípade nebol viazaný rozsahom podaného mimoriadneho opravného prostriedku s poukazom na ustanovenie § 439 písm. a/ C. s. p.

31.1. Vydanie uznesenia o výške trov konania totiž v rozhodovanom prípade bolo jednostranne závislé od existencie rozhodnutia o priznaní nároku na náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania, pričom zmenou rozhodnutia odvolacieho súdu rozsudkom dovolacieho súdu stratilo uznesenie krajského súdu o výške trov konania svoj podklad.

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 5 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.